

יום	יום לחודש	יום מוחרי"ן	ליקוטי הלבבות	ליקוטי ה"א"	מסנה ברורה	כוכבי אור	שולחן ערוך
שבת	כ"ח	מ"א	קמז	קמז	חורה	תקכ"א	שב/ג: כ"א
א	כ"ט	מ"א	קמז	קמז	קמז	תקכ"א	שב/ג: כ"ב
ב	ל'	מ"ב	קמז	קמז	קמז	תקכ"א	שב/ג: כ"ג
ג	א'	מ"ב	קמז	קמז	קל	תקכ"א	שב/ג: כ"ד
ד	ב'	מ"ג	קמז	קמז	קל	תקכ"א	שב/ג: כ"ה
ה	ג'	מ"ג	קמז	קמז	קלא	תקכ"א	שב/ג: כ"ו
ו	ד'	מ"ד	קמז	קמז	חורה	תקכ"א	שב/ג: כ"ז

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

473 | פרשת קרח | כ"ח סיון תשפ"ו

דבר המערכת

בשבת זו אנו מברכים חודש תמוז הבעל"ט. רבינו הקדוש גילה: "זכרו תורת משה ראשי תיבות 'תמז' חסר וואו, כי אז בתמוז צריכים להמשיך הזכרון לתקן השכחה, כי אז נתהווה השכחה, על ידי הלוחות שנשתברו בחודש תמוז" (ליקוטי מוהר"ן, ר"ז).

השכחה היא מקור כל הרע שבעולם; חטא העגל והמרגלים הביאו שכחה לעולם "שמשם כל הצרות בגוף ונפש וממון שסובלים בגלות המר הארוך הזה, ועיקר הוא צרות הנפש, בפרט כמו שיועד כל אחד בנפשו נגעי לבבו ומכאוביו" (עלים לתרופה, שכח). שכחה פירושה כסילות והיסח הדעת מהתכלית האמיתית והשתקקות בכל הבלי העולם הזה חלילה, ובחודש הבא עלינו לטובה צריכים אנו לעסוק בהמשכת הזכרון, להתעורר ולהתכונן לקראת יום ההמלכה הגדול הבעל"ט, ולזכור כי אנו בני מלכים ועלינו נפל חובת היום להתרומם מאשפתות ולהושיב עצמנו עם נדיבים, הלא המה צדיקי האמת, ללכת בדרכיהם ולהדבק בעצותיהם הקדושות.

מה נכבדים היו מעמדי ה'התחדשות' שזכינו להם, הן בכוללי האברכים דקהילתנו והן בחבורות הבחורים, כאשר נועדו יחדיו בראשות רבנים ומשפיעים להתעורר להתחדש בכל לב ונפש לעמול ב'תורה הזמנית' הנלמדים בקרב אנ"ש, ויחדה להם מסגרת מיוחדת בתוך הכוללים וחבורות הבחורים בסדרי לימוד מיוחדים שיעילו בעזרת ה' לקנין אש-קדשו של רבינו הקדוש.

זהו הזכרון הקדוש שיעמוד מול כל הרע שבעולם ויזכיר לנו תכליתנו ותקוות חיינו בעולם הזה בעולם הבא לחיותנו לנצח.

זכרה אלוקינו לטובה א"ת ברי הלבב אנשי מעש מופלאים מאנ"ש, שזכו לקחת על עצמם העול הכספי של מלגות הלימוד הקדוש והיקר הזה, אשרי חלקם ויהי ה' עמם!

העורכים

פניני אור

אמרות טהורות מרביה"ק ותלמידיו

פעת המחלקת שהתעוררה על רבנו, שאל אהד מהגדולים ששמע את טענת החולקים: "ומה אומר רבנו על טענת המתנגדים עליו?" אמרו לו: "הוא שותק ולא עונה כלום!". נענה ואמר: פעת מתוך לי הנאמר באבות "איזהו מחלקת שלא לשם שמים מחלקת קרח ועדתו", ולכאורה היה צריך לומר "מחלקת קרח ומשה", אולם מקאן ראיה שמשה עצמו שותק ולא הגיב למחלקת של קרח ועדתו, וכל המחלקת נקרא רק על שמם, שרק הם מלבים ומעוררים את המחלקת.

(שיח שרפי קודש)

ולא יהיה כקרח ובעדתו

טו: "הבעל דבר אינו מקרר דעתו במה שהכשיל את האדם באיזה עבירה ח", אפילו אם הכשילו בעבירות רבות גדולות מאד ר"ל, רק עיקר ערמתו לעקור את האדם לגמרי ח"ו על ידי שאורב עליו לעקם דעתו עד שיעשה מאיסור היתר ומעבירה מצוה, עד שמתלבש את עצמו במצוות שלו שעל ידי זה יוכל לעקור לגמרי ח". אבל אין לך דבר שהבעל דבר יוכל להטעות את האדם ולהפוך עבירות למצוות כמו בענין מחלוקת, שם שם מרקד הבעל דבר, כי בענין זה יכול בקל להתלבש עצמו במצוות ולהפוך עוונות הגדולים בתורה למצוות גדולות, כי מסית את האדם על חברו שמצוה גדולה להדפו ולרדפו, כי הלא עשה כך וכך, כמצוי ענין זה הרבה בעולם".

אולם רבינו הקדוש מגלה לנו שפנימיות טומאת המחלוקת חמורה לאין ערוך, היא פוגעת בשרשי האמונה הקדושה. וכפי שמובא (בספר המידות הרהורים, ח"ב ל'): "על ידי המחלוקת באים הרהורי עבודה זרה, גם בית שיש בו מחלוקת יהיה בית עבודה זרה". ועל כן באמת כרוך כל כך היצר להסית עליה כי באמונה תלוי הכל.

רבי נתן מבאר מעט את שורש הדברים, והקשר שבין המחלוקת לפגיעה באמונה:

הן ידוע כי מעיקרי האמונה הוא הייחוד, לייחדו יתברך ולדעת שכל השינויים הנעשים בבריאה הכל יוצא וכלול באחד יחיד ומיוחד, ורבינו הקדוש מגלה (בלקו"מ ח"א נא) שכל התהוות הרע והטומאה בעולם הוא מכח השינויים שקיימים בבריאה שמהם יונק כח הרע להטעות ולהרחיק מה', ועל האדם מוטל להאמין ולדעת שכל השינויים הללו כולם באים מאת ה' האחד הפשוט, וככל שאמונה זו מתבררת, כן הולך ונחלש כח הרע שכל מהותו יניקה מכפירות ח".

ומעיקרי השינויים בעולם, הם שינויי הדעות בין בני אדם, שהם שורש כל המחלוקות והמריבות. מי שרוצה להינצל מכוחו של היצר היונק מכפירות, עליו לעמוד להאמין שכל השינויים הללו נובעים מאחד, ולאמיתו של דבר אין כאן שום פירוד באמת, אלא שה' ברצונו ברא את זה בטבע שזזה ואת השני בטבע אחר, וכלם יחד נועדו לגלות את כבודו ורצונו.

וכך הם דבריו הבהירים של רבי נתן (בלקוטי הלכות ריבית ה, א) בענין זה: "האדם צריך לכוון דעתו בכל יום ובכל עת ובכל שעה ובכל מה שעובר עליו להאמין באמת שהכל לטובתו, כי הכל רמזים מה' יתברך להשיבו אליו באמת. ומי שמכוון דעתו לה' יתברך ובכל מה שעובר עליו מקשר ומקרב עצמו לה' יתברך

המשך בעמוד ד'

"וכי מבקשים ממני להיות מלאך?! הלא לבי מלא תרעומות וכאב על אדם זה, איך אוכל להסתכל בפניו, כאשר באכזריותו נישל אותי מכל מה ששייך לי, בערמה ובנוכלות גרם לי להפסיד את כל מה שהגיע לי ביושר והביא עלי סאת מרורות נוראה, ברנש כזה מצוה לשנאותו..."

אלו וכאלו הם ערמות היצר המסית למחלוקת ושנאת חינו, בתירוצים מתירוצים שונים מטהר הוא את השרץ הנורא הזה, שגרם וגורם חלילה לכל החורבנות. ידועים דברי הרמב"ם הכותב במוסרו הנוקב לבנו רבי אברהם על חומרת המחלוקת: "אל תשקצו את נפשותיכם במחלוקת המכלה הגוף והנפש והממון, ומה נשאר עוד. ראיתי לבנים השחירו, ופחות נפחתו ומשפחות נספחו ושרים הורדו מגדולתם ועיירות גדולות נתערערו וקייבוצים נפרדו ויחידים נפסדו ואנשי אמונה אבדו ונכבדים נקלו ונתבזו בסיבת המחלוקת, נביאים נבאו וחכמים חכמו ופילוסופים חיפשו ויספו לספר רעת המחלוקת ולא הגיעו לתכליתה, לכן שנאו אותו ונוסו מפניו והתרחקו מכל אוהביו וגואליו ורעיו, וגם אל כל שאר בשרכם אוהב מדנים התנכרו ורחקו קרבתם פן תספו בכל חטאתם".

זוהי האזהרה העצומה והנוראה הנלמדת מפרשת קורח על סופה של מחלוקת המכלה מנפש ועד בשר, ואשר לדעת כמה ממוני המצות היא בכלל התרי"ג, [ראה לדוגמה בחדרים (כד-מב) "המחזיק במחלוקת עובר בלאו, שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו"].

המחלוקת אינה מועילה כלום, היא לא תוסיף פרנסה ולא תעמיד את הדת על תילה. כל מהותה חורבן ואבדון. וכלשונו של רבי נתן (בלקוטי הלכות, ריבית ה, כג): "ענין המחלוקת, זה אין צריך האדם כלל, והיא מכלה ועוקרת אותו משני עולמות יתור מכל התאוות, כאשר כבר נטרדו על ידי זה משני עולמות. ואפילו ממחלוקת בשביל פרנסה צריכים להתרחק מאד, כי אין פועלים על ידי המחלוקת כלל, אדרבא, מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות, וצריכים להאמין כי אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו, ובשמך יקראוך ומשלך יתנו לך כמו שאמרנו רז"ל. מכל שכן וכל שכן מחלוקת בענין עבודת ה', שזה המחלוקת גרוע מהכל, ומקלקל הרבה ומעכב את הגאולה יותר מכל העבירות שבתורה".

ואכן, לא לחינם מתלבש היצר במצוות ובפרט בענין זה, כי בלכדו את האדם בטומאה זו נפתחו לפניו חלילה מיצרי שאול תחתיות עד אבדון תאכל, וכמו שכתב רבי נתן (שם, יין נסך ד,

לתגובות
והערות
3323796@gmail.com
ניתן לקבל את העיון באימייל מידי שבוע

הדל"נ 7:10 • נין ההמה 5:28 • מוזק"ש 8:10
צאת השבת 8:28 • צאה"ש לר"ת 9:03

מלחמת האמונה (ב)

הקדושים ... והכלל, אף על פי שרביז"ל גילה תורות נוראות ונפלאות שלא נשמעו דוגמתם בעולם, וגם סיפר מעשיות נפלאות אשר לא נשמע כזאת וכו' כו', עוד הוסיף לדבר עמנו פה אל פה הרבה בדרכי שיחות וסיפורי העולם. והכל כדי להכניס בנו האמונה הקדושה וקיום התורה והמצוות העומד עליה".

כל ימי חייו "עסק ביגיעות עצומות להכניס אמונה בישראל", ו"להכניע כל דעות זרות וכפירות מישראל", כשפניו כך הוא אף סובל מהמחלוקת העצומה שעליו, כפי שכותב מוהרנ"ת על רבינו:

"צדיק אמיתי קדוש ונורא כזה, אשר ידוע ומפורסם שכל ימיו עסק ביגיעות עצומות להכניס אמונה בישראל בפשיטות ובתמימות בלי שום חכמות, וגילה הרבה תורות נפלאות ונוראות על זה כמפורסם. ואייתי ספר ותחזה בה. וכל יסורים קשים ועצומים שהיה לו, וכל התנגדות המחלוקת העצום עליו ועל הנלוים אליו, הוא רק מחמת זה שרוצה להכניע כל דעות זרות וכפירות מישראל ולהכניס אמונה שלימה בעולם, כידוע למי שזכה לעמוד לפניו" (עלים לתרופה, מכתב מיום כ"ה למב"י תקצ"ו).

כשבעודה זו הוא ממשיך גם עתה לאחר הסתלקותו, ביתר שאת ויתר עז. "כי ידוע שכל עוסק של רבינו ז"ל גם בחיים חיותו, היה העיקר להכניס מידת האמונה הקדושה בישראל, לגדלה ולהשלימה בבחינת 'ורעה אמונה', כמבואר במאמר 'חותם בתוך חותם' בליקוטי הראשון סימן כ"ב עיין שם, וכמובן בכמה מאמרים ממאמרי ז"ל, וכאשר נשמע מפיו הקדוש בעל פה גם כן הרבה מענין זה, וכמבואר במקום אחר. וביותר עוסק בזה גם עכשיו אחר הסתלקותו ז"ל וכמובן בסימן רט"ו" (פרפראות לחכמה, סימן ה' תניינא, אות כג).

ודווקא לאחר היותו 'שוכן עפר', הרי הוא עוסק אז ביותר בתיקון מידת האמונה של כלל ישראל. "ואפשר שזה בחינת 'שכן ארץ ורעה אמונה', כי הצדיק הגדול אחר ששוכן בארץ ובעפר [שמרמזת על מידת האמונה בחינת 'עפר מאנא דכולהו' המבואר במאמר זה אות א' ובאות ט"ו] אז דייקא עוסק ביותר לתקן מידת האמונה אצל כלל ישראל לגדלה ולהשלימה ... בפרט על ידי שבאין על קברו וצועקין מעומק הלב, בבחינת 'מעמקי קראתיך', שעל ידי זה נתגדל האמונה" (שם, אות כד).

בשבוע שעבר ביארנו ענין מבול האפיקורסות של אחרית הימים, ושזה עיקר 'מלחמת גוג ומגוג'.

אמנם, כבר הקדים הקב"ה רפואה למכתנו. ו"ברוב חמלתו הקדים רפואה ותעלה למחלותינו, ושלח לנו בדורות הסמוכים איש כלבבו אשר מצא חן בעיניו, ויקרא שמו לאמר 'זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו', וציוה לו לבנות תיבת האמת והאמונה, אשר כל הכתוב לחיים להינצל מחבלו של משיח, בוא יבוא בחדריה, וייסגר בדלתותיה, ויחבא ויחסה בצילה, צל הכסף לה' ולתורתו, צל החכמה והתבונה והדעת" (ביאר הליקוטים, פתיחה לתפארת הליקוטים).

הלא היא תורת רבינו הקדוש, "העוסק לכלות ולבער לכתת ולשבר ראשי התנינים המטמאים והמתעבים שמני הדעת והתבונה של כל נפשות ישראל. ועל כולם יתעלה ויתגדל בפך השמן הנשאר בחותמו, להאיר ולהזריח בלב כל הנתעוררים לצאת מכסילות תהלוכתם בחושך, להודיעם מרחוק כי אין חכמה כחכמת האמונה הקדושה אשר בכל חכמה לא תשיגנה. ואין עומק כעומק דבריו הנאמנים היוצאים ומאירים כשמש בצהרים, לידע ולהבין על ידם גם דברי שאר ספרי אמת, באופן שגם הם יהיו לו לסם חיים אמתיים ונצחיים" (כוכבי אור, אמת ואמונה, פתיחה).

רבינו הקדוש אמר:

"אצל העולם אמונה הוא דבר קטן, ואצלי אמונה הוא דבר גדול מאד!" (שיחות הר"ן, לג). ואכן, זו הייתה כל מטרת רבינו בעולם - להאיר את האמונה בלב ישראל.

"והבננו מדבריו שכל דיבוריו שמדבר - כל כוונתו היה הכל בשביל להכניס אמונותינו האמתיות בלב כל אחד ואחד מישראל! ... שכל דיבוריו, הן במילי דעלמא הן בדברי תורה, הכל כאשר לכל, כדי להכניס אמונה בעולם שהוא יסוד כל התורה והמצוות, כמו שכתוב כל מצותיך אמונה" (שיחות הר"ן, ריט).

[ועיין בארוכה מה שמסופר בחיי מוהר"ן אות תי"ג, וכתב שם מוהרנ"ת בתוך דבריו: "וכוונת רבינו ז"ל היתה מבוארת, שרצה להכניס בנו אמונה בפשיטות, שצריכין להאמין בהשם יתברך שהוא קדמון לכל הקדמונים, עתיק דעתיקין, ואמונתו ירושה לנו מזקני זקנינו אבותינו

פניני התחזקות והתעוררות

שנערכו ונעבדו מתוך איצרות שיחותיו של הגרי"מ שכטער שליט"א

שביבי אור

פניני פרק אבות - פרק א'

ולהשכיל עד היכן גדלה מעלתה של כל נשמה מישראל ועד היכן מסוגלים אנו להתקרב ולהדבק בהש"ת, וכמה גדולה ועצומה היא אהבת הש"ת אלינו. על כל אלה צריכים ביותר את דברי האגדה.

ברם, לענין ההנהגה למעשה ממש צריך להשתמש רק עם ההלכה, גם אם אין מבינים אותה [כי לא הכל צריך להבין] עכ"פ אסור לנו לסטות זיז כלשהו מההלכה הצרופה.

לכן צריך לדעת כי יש הלכה הנלמדת ממשנה מפורשת באבות (פ"א): הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע, ע"כ. וכן עלינו לשנוא את משניאי א-ל, כמו שנאמר 'הלא משניאיך ה' אשנא ובתקומיך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לו' (תהלים קלט).

ואכן כל קיום הדת בכל דור ודור היה בידיהם של הצדיקים הקדושים, עיני העדה, אשר שמרו מכל משמר על כרם בית ישראל, ועמדו בכל תוקף, בגבורה ובעוז נגד משניאי ה', אשר הסתחפו לקהל ה', והזהירו את העם להתרחק מהם, כעין מה שנאמר (במדבר טז) 'וידבר אל העדה לאמור, סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם'

וה' אלקים אמת, משה אמת ותורתו אמת וכל דברי חכמים אמת, גם אלו שאין בכחנו להבינם ולתרגם אותם שיתיישבו עם שכלנו.

(ליקוטי ביאורים תורה ד')

"ויהיו עניים בני ביתך"

נזכרתי מה שנתחדש בפורים דהאי שתא בעת השכרות בבית מדרשנו, והוא פירוש נכון על האירוס "לחיים טובים ולשלום" שעונים אחר שתיית היין, שכל תיבה מרמזת על קדושת היסוד:

"לחיים" - כי זה עיקר החיים, היפך הקליפה הזו שנקראת 'אבי אבות הטומאה', טומאת מת רח"ל, כמו שכתב רביה"ק בלקוטי מוהר"ן סי' רמ"ב רבינו הק' מבאר שם הקשר במאמר חז"ל 'ויהיו עניים בני ביתך' - ואל תרבה שיחה עם האשה, וזל"ק: ויהיו עניים בני ביתך ואל תרבה שיחה עם האשה - היינו שאף שאתה עושה צדקה, ועניים הם בני ביתך, אעפ"כ אל תרבה, אבל אין האיסור רק שלא ירבה, אבל מה שהוא מוכרח - אין מזיק לו, וזה נעשה ע"י הצדקה שהיא מצלת מהרהורים של ניאוף, שהם בחינת 'אבי אבות הטומאה', בחינות מת, וצדקה מצלת מהם, בבחינת (משלי י) 'צדקה תציל ממות' ה' יצילנו, ע"כ.

גם מובא בתיקוני זהר (ויקהל רי"ד ע"ב) שע"י פגם הברית אינו קם בתחיית המתים רח"ל. וכן מידת ה'יסוד' נקראת 'צדיק חי' עלמין' כידוע עיקר תיקון המח והחכמה תח' מפרי עץ חיים דהאי אילנא רברבא - נאכל ונהיה לעולם.

(אוסף מכתבים מכתב קנ"א)

"הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע"

והנה אחר הדברים והאמת האלה [שהארץ שם הגרי"מ שליט"א בענין גודל נשמות ישראל ושאר הרחוק ביותר יש לו חלק אלו-ה ממעל ונקודת יהדותו שאינו נכבה לעולם] מחוייבים אנו לדעת גם זאת, כי זכינו לקבל את התורה הקדושה, ואמנם התורה מתחלקת לאגדה והלכה, וכולם אמת לאמתו, דברי אלקים חיים, גם ההלכה וגם האגדה נתנו למשה מסיני, וכמובא במדרש (קהלת א כט) ע"פ 'ויתן ה' אלי את שני לוחות האבנים' כתובים באצבע אלקים ועליהם ככל הדברים' (דברים ט), א"ר יהושע בן לוי וכו' ללמדך שמקרא ומשנה הלכות תוספתות והגדות ומה שתלמיד ותיק עתיד להורות, כבר היה וניתן למשה מסיני, ע"כ.

אי לכך צריך לדעת [ואמנם מקום יש בראש להניח שני תפילין] שאין למדים הלכה מאגדה. ואמנם את דברי האגדה [אשר הובאו לעיל ועוד הרבה כיצא בהם] צריכים כדי לדעת להבין

צידה בשבת

השבוע למדנו בשולחן ערוך (סימן שטז) הלכות צידה בשבת, ומבואר שיש ד' תנאים יסודיים כדי להתחייב במעשה צידה;

א. שיהא מין הבעל חי דבר שבמינו ניצוד, דאילו מין בעל חי שאין הדרך לצוד אין חייבים על צידתו, מכיון שאין זה דרך הצידים אין זה נקרא מעשה צידה להתחייב על זה, אלא כגם (ס').

ב. שלא יהא הבעל חי ניצוד ועומד קודם צידתו, אלא יהא משתמש מתחת ידי בני אדם, שאם הוא סוג בעל חי שאינו משתמש אינו מחוסר צידה, ואין שום תיקון בצידתו (ס' ב.יב).

ג. שיכניסנו במקום צר שאינו משתמש מתחת ידי צודה, שאם הוא עדיין משתמש אין זה צידה שמחוייבים עליו מן התורה, שעדיין לא נשלל חירות הבעל חי וגם אין יד האדם שולטת בו (ס' א.).

[ועל ג' תנאים אלו סימנך עש"ן, עולם שנה נפש; עולם = שיהא מקום אשר ניצוד בו כתנאי ג'. שנה = דרך וסגנון הצידה, שיהא כדרך הצידים כתנאי א'. נפש = שיהא הבעל חי ניצוד דרכו כתנאי ב'.]

ד. שיכווין לצוד כדי להנות מן הדבר הניצוד, אבל אם צודהו בשביל לסלק היזק או למנוע צער, הרי זה מלאכה שאינה צריכה לגופה וכמתעסק שפטור על הצידה (ס' וט).

והנה אף שכאמור אין חייבים על צידה מן התורה רק כשיתמלאו כל ה' תנאים, מכל מקום אסור חז"ל מדבריהם לצוד בשבת גם אם חסר אחד או שנים מן התנאים הנ"ל, אלא שבאופנים מסויימים מקילים בהצטרף כמה תנאים ביחד (יע' משנ"ב סק"ה נח נח וסע"ה צ"ס ק"ח). נביא כמה דוגמאות מעשיות;

לפרוס מצודה לעכבר

עכבר שמסתובב בבית ובני הבית מצטערים וגמאסים ממנו ואינם יכולים להיות ברוגע ובשלוה, בכל זאת אסור לצוד העכבר בתוך מלכודת, וגם אסור לפרוס מלכודות בבית כדי שתיכנס העכבר לעתיד בתוכה, שזהו מעשה צידה ממש, וכן אסור להניח צלחת עם דבק כדי שתיתפס העכבר ותדבק בצלחת שזהו מעשה צידה ממש. וכל שכן שאסור להרוג את העכבר משום איסור נטילת נשמה.

ונראה דגם אם אין יודעים בבירור אם עדיין העכבר נמצא בבית או בחדר זה אין להקל, לפי שנחלקו הפוסקים אם עכברים שלנו נקראים במינו ניצוד ואסור מן התורה או שזה נקרא אין במינו ניצוד, והחיי אדם (כלל ל דין ז) כתב דאף שבמדינתנו אין משתמשים בעור עכברים מכל מקום במקומות אחרים יש מין עכברים שמשתמשים בעורם, ולכן הוא בכלל דבר שבמינו ניצוד.

והיה אפשר לדון שעל פי שיטת רבי עקיבא (על המג"א ס"ק ט) שחולק על החיי אדם וכתב דעכבר חי דבר שאין במינו ניצוד, יהיה מותר לפרוס מצודה אם אינו יודע בודאי שיש עכבר ואפשר שאינו כלל בחדר

זה, ופורס מצודה רק על צד הספק, שהרי הכריע המשנה ברורה (סקט"ז) להקל בספק פסיק רישא בדבר שאין במינו ניצוד. - אמנם אין זה נכון, דפסיק רישא לא שייך רק כשעושים דבר אחר ואגב זה נעשה המלאכה, שמכסה תיבה בשביל שמירת אוכל ואגב זה ניצוד הזבוב שבתוכו, אבל לפרוס מצודה ולהניח צלחת עם דבק זהו מעשה צידה ממש שאסור גם על צד הספק, ואדרבה זהו עיקר פעולת הצידה שנאסר לעשות תחבולות שדרכם אולי יתפס הבעל חי.

להניח צלחת דבק בשביל זבובים

ומטעם זה אסור להניח בשבת מכשיר ריחני שיש בתוכו דבק והזבובים נצמדים אליו ונדבקים בו, דאף שהזבובים אין במינם ניצוד, והיא מלאכה שאינה צריכה לגופה, מכל מקום עצם העמדת מלכודת כזה נחשב כמעשה צידה.

אבל מותר לסגור ארון או פח זבל שיתכן ויש בפנים זבובים שלא יוכלו לצאת, דסגירת ארון או פח היא ספק פסיק רישא ואין במינם ניצוד (משנ"ב שם).

להניח צלחת דבק על נמלים

כאשר יש קבוצת נמלים הרוחשים על השיש, נראה שיש להתיר להניח צלחת עם דבק שידבקו ולא יעברו הלאה, דנמלים ההולכים לאט ונתפסים בהישג יד הרי הם כניצודים ועומדים וחסר בהם תנאי ב' הנ"ל (כדין חובבים המקלחות ובאות יע' תה"ד אות א ושש"כ פרק כז הערה קמה, ומש"כ רש"י קו. ד"ה ושאר ורי"ו נ"ב ח"י דף פ היינו במקום שיכולים להשתמש), וגם אין במינם צידה וחסר בהם תנאי א' הנ"ל, וכיון שהיא תרי דרבנן ועיקר כוונתו בזה למנוע צער והפסד מותר. וכך מבואר במשנה ברורה (ס"ק נח וביה"ל ד"ה לצוד) להקל בתרי דרבנן במקום הפסד.

אלא שיש להיזהר מאיסור מוקצה ואין לטלטל דבק מוקצה לצורך כך, ואף שמצינו שהתירו מוקצה וצידת פרוקע במקום צער הגוף, היינו דוקא לטלטל דבר המצטער ממש, אבל לא לטלטל מוקצה אחרת בשביל למנוע צער (כמו שביארנו במ"א לענין טלטול גרף של רע"י).

להניח סם לעכבר

מי שיש לו חשש על עכבר שנמצא בבית ומפסיד בגדים ומאכלים, או שממאס דירתו ומצער מאוד את בני הבית, נראה שמותר להניח סם כדי שיאכלנו העכבר וימות. ואין בזה איסור נטילת נשמה, דנטילת נשמה היינו רק על ידי מעשה הריגה וחבלה ובאופן זה אינו אלא גורם, וגרמא מותר במקום הפסד (כמב' בס' שלד סעי' כב). ואף שהשבות יעקב (ח"ב סי' מה) והבן איש חי (ש"ב ודרא ו) התמירו שלא להעמיד סם נגד זבובים, היינו כשמעמיד ממש לידם, אבל כאן שהיא רק חשש אם יש עכבר בחדר אין להחמיר (עי' שה"ל ח"ו סי' קלט).

גם אין לאסור מחשש איסור צידה מכיון שיתכן שהעכבר יאכל הסם וילך לו לחוץ ולא יהיה תחת שליטת בעל הבית אין זה בכלל צידה. וכעין זה הסתפק הביאור הלכה (ס"ב סד"ה א או חולה) האם הרודף אחר הצבי ונתעייף

הזמנה לסעודת מצוה

הרמ"א בהלכות מילה (יו"ד סי' רסה ס"ב) כותב; כל מי שאינו אוכל בסעודת מילה הוי כמנודה לשמים. ומקור הדברים הוא בגמרא (פסחים קיג:) שהגמרא מנה שבעה מנודים לשמים 'ויש אומרים אף מי שאין מיסב בחבורה של מצוה'. ועל פי זה כתב הפתחי תשובה (שם ס"ק יח) בשם מקום שמואל (סימן פ ד"ה הבט ודאה) דלכן טוב לבטל מה שהשמש קורא על סעודת ברית מילה כי אולי לא ילכו מטעמים המתהוים ויהיו חס ושלום בכלל נידוי.

וזה לשון המקום שמואל שם כתב: וראיתי רבותי גאונים עולם שהיו מוחים בשמשים הסובבים בתי בני ישראל ומזמינים אותם לסעודת ברית מילה ומזהירים אותם שלא להזמינם באמרים אולי מטעמים המתהוים לא ילכו לסעוד שמה ויהיו ח"ו בכלל נידוי.

והנה בפשטות אין זה רק בסעודת ברית מילה, אלא גם בסעודת נישואין ובכל סעודת מצוה מי שאינו מיסב הוי כמנודה. וכפי שפירשו שם הרשב"ם והתוספות בפסחים (קיד. ד"ה ואין) שזהו גם בסעודת נישואין, ואם כן צריך ביאור על מה סומכים העולם לשלוח הזמנות ולהזמין בפה לנישואין (ויע' בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סי' צה שכתב לחדש דבנישואין אין חשש, והוא חידוש).

והנה בהגהות ישמח משה (סי' רסט) כתב דבאמת מעיקר הדין אין בזה חשש, מכיון שלא נזכר בש"ס רק בשם יש אומרים, והלכה כתנא קמא. ואין זה רק חומרא לכתחילה.

ובספר הזכרונות להגאון רבי צדוק

ולא הכניסו למקום המשומר חייב, האם הוא אם דרך צידה או לא, וכאן עדיף שיתכן שילך לחוץ מכח הסם שאכל וימות שם, ויש לצרף שיטת רבי עקיבא איגר שהיא דבר שאין במינו ניצוד ואינו מכין לצוד והוא כמתעסק לגבי צידה. - ומכל מקום יש להיזהר משום איסור מוקצה, ואין לטלטל הסם רק כלאחר יד.

לתפוס זבוב בין זכוכיות החלונות

מצוי לפעמים שנלכדים זבובים או דבורים בחלונות כפולים או בין החלון להרשת והתריס, וכשפותחים את החלון תיכף ומיד בורחים. ויש להסתפק האם מותר לתפוס שם זבובים או דבורים, וטעם הספק היא האם עיקר מלאכת צידה הוא בזה ששולל החירות של הבעל חי, וכיון שעל ידי זה נשלל חירותו אסור לתפוס זבוב או דבורה בצורה כזה. או שעיקר מלאכת צידה הוא בזה שננס תחת רשותו של אדם ויכול להשתמש בו, וכאן לא יוכל האדם לשלוט עליו כלל, כי ברגע שהם סגורים בתוך זכוכיות החלון אין האדם יכול לשלוט עליהם, וכשפותחים הם בורחים תיכף.

מדברי החזון איש יש ללמוד להתיר בנדון דידן, שכן כתב (סימן נב ס"ק טו); לא מקרי צידה אלא בשהכניסם תחת ידו ויכול לשלוט

בהן אבל הצד זבובים בתיבה סגורה, בזמן שהתיבה נעולה אינם תחת ידו ואם יפתח יברחו ואינם נתונים תחת ידו, ולא דמי לצודה דבורים בכזוורת שרצון הבעלים שיהיו בכזורת כדי שיעשו שם דובשנם, והלכך כניסתם לכזורת זהו צידה שלהם, וכן כופה כלי על הנחש יש לו צורך שיהיה ניצוד. אבל הצד זבובים בתיבה שאין צורך בהם בתיבה [ואין כאן תחבולה שעל ידי זה יוכל לתפסם בקל כשיפתח התיבה] אין על זה שם צידה כלל, כיון שאין מעשה זו מסגירם ביד האדם. ע"כ.

אמנם למעשה נראה שיש להחמיר לא לסגור לגמרי ויש להשאיר מקום שיכלו לפרוח משם, כי סוף סוף יש כאן פעולת צידה, ולא עדיף ממה שהחמיר הרמ"א (סס"י שכא) שלא לרוק כנגד הרוח משום זורה.

צידת חפצים

כענין זה יש להסתפק להיפך, האם מותר לצוד דגים מתיים או חפצים שנשטפים בזרם המים, שעל הצד שאיסור צידה היא משום שלילת חירות הבעל חי אין זה אלא בבעל חי שהיא בעל בחירה, ולא בדומם. אבל על הצד שאיסור צידה הוא משום מכניסם לרשותו גם זה אסור. ובאגלי טל (בירור הלכה ו ס"ק יא) הסתפק בזה.

הרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע"א (ט)

גודל מעלת בעלי הזיכרון

שבח מעלתם של בחירי דצדיקייא המתייחדים בהפלגת זיכרון דקדושה שלהם כפי שמבואר בסיפורי מעשיות (מעשה י) בהמעשה הנפלא של זה' בעטלערס. ומובא על כך בספר 'ונכתב בספר' למו"ר הגר"מ ז"ל:

"בהסיפור של בעלי הזכרונות מתבאר שם בהמעשה הנוראה הנ"ל שמעלתם היא כפי דרגת הזיכרון שלהם (ומובא בעץ חיים שער טו פרק ו) שמקור השכחה הוא מהסטרטא אחרא. והנה זה שזכר את קציצת התפוח מן הענף, היינו שהוא זוכר את ההולדה שלו, זה מרמז על זיכרון גדול מאד שהתקדש ונזדכך מכל הזוהמא עד אז כדוגמת מה שמשופר על הרה"ק רבי אלימלך זי"ע כמובא בספר דברי חיים להרה"ק מצאנז (פרשת כי תבוא) ז"ל ששעשה תשובה ושרף ידו על אשר ידו הכה את אמו בהיותו יונק", ע"כ.

ואכן הרה"ק בעל דברי חיים היה נאה דורש, ובו גם נתקיים יפה עניין זה, כפי שסיפר נכדו האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג צוק"ל, ששמע מאביו הרה"ק מרדכי צוק"ל, ששמע זאת בעצמו מפי זקנו בעל הדברי חיים:

היה זה כאשר שוחחו פעם אודות הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע, אמר הדברי חיים שהוא עוד זכה לראותו. כשהעיר אחד, שלפי החשבון היה עוד עולל ויונק, סיפר בעל הדברי חיים שבעת היותו תינוק כבן תשע חודשים פרצה שריפה גדולה בעיר מולדתו טארניגראד, וכל העיר הפכה למאכלת אש. התושבים ברחו לעיר בראד הסמוכה, באותו זמן שהה שם גם הרה"ק מסאסוב זי"ע, ובליל שבת קודש נהרו כולם לחזות בעריכת שולחן הטהור, שנוער ברחובה של עיר. הקימו בימה גבוהה כדי שכולם יוכלו לחזות באור פני קדושת הצדיק, וגם המיניקת שלו יצאה לחזות במעמד הזה ונטלה אותו עמה על זרועותיה, ועמדה מרחוק מול הרה"ק מסאסוב.

המשיך הרה"ק מצאנז לספר: כשהבחין בי הרה"ק מסאסוב מרחוק, הרכין ראשו להתבונן בי, וגם אני הרכנתי ראשי הקטן והבטתי בו חזרה, כך התבוננו שנינו זה בזה, ומאז אני זוכר אותו. כשהשתוממו השומעים מזכרונות המופלא מעת היותו בן ט' חדשים, אמר להם: מה אתם מתפללים כל כך, אני זוכר הרבה לפני זה. (שפע חיים, דרשות חורש"י תשמ"ב)

הוסיפו לו י"ג שנה בזכות התפילות

בשנת תרכ"ג חלה הרה"ק מצאנז אנושות ובכל המדינות עוררו עבודתו רחמים. גם הגאון רבי יוסף שאול אב"ד לעמבערג צ"ל בעל שואל ומשיב, גזר תענית והכריז על ביטול מלאכה בעירו וצויה לנעול החנויות כמו בתשעה באב. ואכן תפילות ישראל עשו רושם ולבסוף זכה לרפואה שלימה וחי עוד שלש עשרה שנה. אמר אז הרה"ק מצאנז, שהוא מרגיש שהוסיפו לו שנות חיים שיהיהם פעלו עבורו: ידי וועלט האט מיר אויסגעבעטען. כי באמת כבר הגיע זמנו להסתלק מן העולם והוא חי כעת רק בזכות תפילות בני ישראל.

המשך מעמוד א'

בין בטיבו בין בעקו, הוא מבטל כל אחיזת היצר הרע והסטרטא אחרא שנאחז בהשינויים, כי הוא כולל כל השינויים בה' יתברך, ששם הכל אחד".

והוא ממשיך ומלמד כלל זה לענין השלום בין בני אדם: "ואם היו כל בני אדם מתנהגים כך, לכולם הכל באחד, בודאי היה הכל באהבה ושלום ואחדות והיה כל העולם מתוקן בתכלית התיקון, כי זה יקר מן הכל, כמו שנאמר 'ואהבת לרעך כמוך', אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה". כי באמת אף על פי שדעת כל אדם משונה מחבירו, כמו שאמרו חז"ל, אף על פי כן צריך כל אחד לאהוב את חבירו כנפשו ולידע שהכל אחד, כי כל הפעולות המשתנות נמשכין מאחד הפשוט, וה' יתברך ברא כל אחד בדעה משונה מחבירו דייקא, כדי שכל אחד

מסירות נפש על מנהג ישראל

סיפר נכדו הרה"ק רבי צבי הירש מרדכי צוק"ל, שהוא היה נוכח כליל הסדר האחרון אצל זקנו הרה"ק מצאנז זי"ע, בשנת תרל"ו, כעשרה ימים קודם ההסתלקות. הדברי חיים היה אז חלש מאד והקיא כל מה שהכניס לפיו, וגם כבר לא היו לו שיניים בפיו. לפני אכילת המצה צוה להביא לפניו את כל צאצאיו, ואמר להם שהוא רוצה שיראו היאך צריכים למסור נפש על כל מצוה דאורייתא. הוא לקח בידו שתי כזיתים גדולים של מצה והחל ללעוס, כשאחרי כל לעיסה, הקיא מיד תוך כדי אכילתו, כשהוא שרוי בדבקות עצומה, ניגש אליו בנו הרה"ק מגארליץ זי"ע והחל לשבור חתיכות מן המצה ללא הרגשתו של אביו. כשסיים הרה"ק מצאנז את אכילת המצה בזמן קצר והבין שחיסרו ממנה, קם ממקומו בלי להפסיק בדיבור וניגש לארון שבו החזיק את המצות, שהמפתח היה מונח רק ברשותו, ושוב לקח שני כזיתים גדולים, והתחיל הכל כבתחילה, אלא שלמרבה הפלא לא הקיא הפעם, וסיים את אכילת כל המצה. אחר כך נטל בידו שיעור גדול מהמרור ושוב אמר לצאצאיו, שיראו ויתבוננו שלא רק על מצוה דאורייתא צריכים למסור נפש, אלא גם על מצוה דרבנן, ובידך אל צאצאיו ואמר, שלא רק על מצוות דאורייתא ודרבנן צריכים מסירות נפש, אלא אפילו על מנהג בעלמא חייבים למסור נפש בפועל ממש, ואכל כורך. (שפע חיים, דרשות חורש"י תשמ"ב, פרשת בשלח)

בחד קטירא אתקטר

כשעה לפני הסתלקותו התלהב הרה"ק מצאנז כיקוד אש, וצעק כמה פעמים שהולך להקריב עצמו לפני השי"ת. אחר כך התלהב ואמר: "עכשיו אני רואה בכל העולמות העליונים והתחתונים, דלית אתר פנוי מיניה ואין זולתו, ואיהו ממלא כל עלמין". ומתוך דיבורים אלו עלתה נשמתו לגנזי מרומים.

וכך כתבו בניו בהקדמה לספרו דברי חיים (דברי חיים על שום מה - הידי נכדו חבר הדב"ץ הגאון הגדול רבי משה הלברשטאם צוק"ל- המילה 'דברי' בגימטריה 'אריה' - שם אביו של רבי חיים (רבי אריה לייבוש מטרניגרד) וגם השם 'דברי חיים' בגימטריה 'מרים' (עם האותיות) כשם אמו): "ונודע ומפורסם בכל קצווי ארץ רוב קדושתו וצדקתו, אשר הקדיש כל ימיו לתורה ועבודה בדביקות ויראה גדולה במסירות נפש ממש, מנעוריו עד אשר אתקטר בחד קטירא לחיי עולמא. ואת אשר ראו עינינו ביום פטירתו אין די באר, כי קידש עצמו כשרפי מעלה ביחודים ובהתלהבות גדול לא פסק רגע עד אשר דבקה נפשו באור עליון. וסיגף עצמו כל ימיו באש ובמים במקואות אין שיעור. וצדקת פזרונו אשר מידיו הטהורים פירנס למאות ולאפים עניים ואביונים אלמנות ויתומים, ועד אשר נתן להם את חוקם דבר יום ביומו לא נתן מקודם טרף לביתו, ועלתה צדקתו לאלפי אלפים כסף לשנה".

בשינוי דעתו ייכלל באחדות עם חבירו ולא יבוא לידי קנאה ושנאה וקטטה ח"ו על ידי שינוי דעתם, רק יאהבו זה את זה ויקיימו את התורה והמצוות יחד ויכללו כולם כאחד, שזה יקר מאד אצל ה' יתברך כשפעולות משתנות נכללים באחד הפשוט (כמו שמבואר בלקו"מ ח"ב סי' ב), אבל מריבוי השינויים משם אחיזת היצר הרע, עד שמסיתו למה שמסיתו".

נלחום בעצמנו את מלחמת האמונה, שום דבר בעולם לא יתיר לנו להימשך אחר מחלוקת ופירוד לבבות, נתאמץ בכל כוחנו לדון הכל לכף זכות ולראות הטוב האמיתי שבכל אחד ולאהוב אותו, והיא שתבנה את אמונתנו שהיא מקור כל הברכות.

רבי נחמן

טולטשינער (כ"ט)

הנסיקה לעיר יאס במדינת רומניה

מוהרנ"ת ותלמידיו טיכסו עצה ביניהם, ובשום אופן לא אמרו נואש, ואף שלמעשה כבר בפעם השניה נסעו להדפיס, ולא עלתה בידם, לא נפל רוחם מכל זה, רק הבינו שאעפ"כ יש הזדמנות להדפיס ספרי רבינו ז"ל במדינת רומניה בעיר יאס, וכבר באה להם תשובה שביאס יכולים להדפיס הספרים, אלא שצריכין לסדר מחדש אנשים שיהיו מוכנים לפעול ביחד עם ר' נחמן.

[וכפי הנראה כבר היה להם בלמברג כמה בדריים שהיו נצרכים להם להדפסה, ולעת עתה היה מוכרחים להביא 'הסחורה' לעיר יאס, ואם זה יסודר בכי טוב היה צריך ר' נחמן לנסוע שמה למדינת רומניה.

כי הנה, מוהרנ"ת מזכיר בהרבה מכתבים לפני נסיעת ר' נחמן ליאס אודות "הסחורה", ולא יכולנו קעת לברר אם הסחורה קאי על ספרי רבינו ז"ל שנדפסו כבר באוקריינא, ורצה מוהרנ"ת להביאם לעיר יאס למכרם שם לקבץ מזה מעות על מנת להדפיס שאר ספרי רבינו ז"ל, וכינה שמו בכל פעם בשם "סחורה" כדי שיהיה הדבר בסוד לכל ייודע להתמנגדים, או אפשר ש"הסחורה" קאי על סחורה ממש, להניין על הדיו והנייר והכריכה שכבר התחילו לעסוק בזה בלעמבערג, וכעת היו צריכין להוביל הכל לעיר יאס, ולכאורה כן מסתבר].

מוהרנ"ת צוה תיכף לבנו שיודיע להשותפים בלעמבערג שלא יאה התרשלות מצידם, ושהיו מוכנים לשלוח את הדברים שנצרכו לצורך הדפסה לעיר יאס, כמובא במכתביו: "ב' חוקת תר"ב אומאן ... ידיענו אם כבר שלח אגרת ליאס אודות עסקנו, ותודיעי לה' עבר מסקאלא שאנחנו אווזים עצמינו בעסק המשא ומתן שעשינו בינינו, רק שקשה להתחיל קודם ראש השנה, מחמת שר' נחמן הנ"ל נסע כנ"ל בדבר העסק [לחמדה הכוונה שבחורף הזה כבר נסע פעם ר' נחמן ללעמבערג וקשה לו לנסוע כעת שנית למדינת רומניה], ועוד עיכובים הרבה, אבל אחר ראש השנה הבעל"ט בעזשה"ת נראה לעסוק בזה" (סי' שפ"ט).

נערך ע"י הרב"ח רבי נחמן שווארצמן שליט"א
בעמ"ס "אוצרות עלים לתרופה".

ברכת מזל טוב להרה"ח ר' מנחם מענדל אשכנזי שליט"א לדגל נישואו בנו ה"ר שמואל ח"ו י"ד שיובו לבנות בית נאמן בישראל בדרך רביה"ק זי"ע"א	ברכת מזל טוב להרה"ח ר' אברהם יעקב ראטה שליט"א לדגל ארוסו בנו הרה"ח גרשון מאגניש זי"ו עב"ג בת הרה"ח ר' חיים ישעי' קרפמן ז"ל י"ד שיובו לבנות בית נאמן בישראל בדרך רביה"ק זי"ע"א	ברכת מזל טוב להרה"ח ר' משה בראסאריסליץ שליט"א לדגל נישואו בנו ה"ר אליעזר ח"ו י"ד שיובו לבנות בית נאמן בישראל בדרך רביה"ק זי"ע"א
ברכת מזל טוב להרה"ח ר' דוד משה הירשקוביץ שליט"א לדגל ארוסו בנו הרה"ח יוסף זי"ו עב"ג בת הרה"ח ר' נתן יודלבעסקי שליט"א י"ד שיובו לבנות בית נאמן בישראל בדרך רביה"ק זי"ע"א	ברכת מזל טוב להרה"ח ר' אליעזר זאב בלוי שליט"א לדגל נישואו בנו עב"ג בשעתו י"ד שיובו לבנות בית נאמן בישראל בדרך רביה"ק זי"ע"א	ברכת מזל טוב להרה"ח ר' אליהו קנפליץ שליט"א לדגל ארוסו בנו הרה"ח יואל אברהם זי"ו עב"ג בת הרה"ח ר' שמואל שטארט שליט"א י"ד שיובו לבנות בית נאמן בישראל בדרך רביה"ק זי"ע"א
ברכת מזל טוב להרה"ח ר' אברהם נח אריבאס שליט"א לדגל נישואו בנו ה"ר אליהו ח"ו י"ד שיובו לבנות בית נאמן בישראל בדרך רביה"ק זי"ע"א	ברכת מזל טוב להרה"ח ר' יעקב חנון שליט"א לדגל נישואו בנו ה"ר יוסף נתן ח"ו י"ד שיובו לבנות בית נאמן בישראל בדרך רביה"ק זי"ע"א	ברכת מזל טוב להרה"ח ר' אליהו גודלבעסקי שליט"א לדגל נישואו בנו עב"ג בשעתו י"ד שיובו לבנות בית נאמן בישראל בדרך רביה"ק זי"ע"א
ברכת מזל טוב להרה"ח ר' ישראל נחמן זי"ו לדגל נישואו בנו שש"מ עב"ג בת הרה"ח ר' אפרים נחמן אשכנזי ז"ל י"ד שיובו לבנות בית נאמן בישראל בדרך רביה"ק זי"ע"א	ברכת מזל טוב להרה"ח ר' ישראל נחמן זי"ו לדגל נישואו בנו שש"מ עב"ג בת הרה"ח ר' אפרים נחמן אשכנזי ז"ל י"ד שיובו לבנות בית נאמן בישראל בדרך רביה"ק זי"ע"א	ברכת מזל טוב להרה"ח ר' ישראל נחמן זי"ו לדגל נישואו בנו שש"מ עב"ג בת הרה"ח ר' אפרים נחמן אשכנזי ז"ל י"ד שיובו לבנות בית נאמן בישראל בדרך רביה"ק זי"ע"א